

18. august 2023

UKA 2023/110

Inatsisartut Suleriaasianni § 36 naapertorlugu apeqquteqaat aallaavigalugu oqallisissiaq imaattoq matumuuna saqqummiuppara:

Kalaallit Nunaat naalagaaffinngorusussagaluarpad Kalaallit Nunaat Danmarkilu akunnerminni inatsisilerinikkut, politikikkut aammalu aningaasatigut inissisimaneranut tunngatillugu Namminersorlutik Oqartussat Naalagaaffillu peqatigiillutik naatsorsuutigisassanik aaliangeeqatigiinnissaat ilumut isumassarsiatsialaanersoq oqallisissiatut siunnersuut.
(Inatsisartunut Ilaasortaqaq Jens-Frederik Nielsen, Demokraatit)

Tunngavilersuut

Politikkimi inuunermilu ingerlaarfik eqqoriakkanik ingerlannagu pissutsit piviusut aallaavigalugit ingerlannissaa isumatusaartuuvoq. Maanilu nunatsinni naalagaaffinngornissaq eqqartortillugu ingammik pisariaqartarpoq. Naalagaaffinngornissaq eqqartortillugu misigissutsit aallaavigineqartuaannaavipput, piviusorli unaavoq nunasiaataasimasutut suut pisinnaatitaaffiginerigut uagullu kissaatitsinnut Danmark qanorpiq inissisimanersoq naluneqarpoq. Demokraatiniit pingaartipparput naalagaaffinngornissamut oqallinneq pissutsit piviusut tunngavigalugit ingerlanneqarnerulissasoq.

Ataatsimut isigalugu naalagaaffinngornissamut aaliangernissaq kalaallit innuttaasuinit aaliangerneqartussaavoq. Tamanna Namminersorneq pillugu Inatsimmi ersarissumik allaqqavoq¹. Taassumalli avataasigut naalagaaffinngornissamut aaliangissagalarutta inatsisilerinikkut, politikikkut aningaasaqarnikkullu qanorpiq pisoqassanersoq ilisimanninnerput annertunngilaq.

Aningaasaqarneq eqqartortillugu Savalimmiuni 2001-mi naalagaaffinngornissamut innuttaasunik taasititsisoqarnissaanik ingerlataqarniarmat Danmark isumaqatiginninniarnerni sakkortuumik piumasaaqateqarsimavoq. Piffissami tassani statsministeriusimasoq Poul Nyrup Rasmussen taamani oqaatigaa, Savalimmiut naalagaaffinngornissartik taasissutigissagalarunikku tapiissutigineqartartut annikillisarneqassasut ukiullu sisamat qaangiuppata peerneqassasut².

Kalaallit Nunaat pineqartillugu Danmark assinganik inissisimassagaluarpad naalagaaffinngornissarput ungasilliallassagalarpoq, taamaattoqassappammi ullumikkut aningaasatigut inissisimanerput eqqarsaatigalugu ukiut tamaasa 5 milliard koruunit qaavasigut nassaarisariaqassagalaratsigit. Inuiaqatigiit aningaasaqarneranni piffissap sivikitsup iluani taama annertutigisumik aningaasaqarnikkut pitsanngoriartitsinissarput piviusorsiorpallaanngilaq.

Kisiannili 2023-mi Danmark apeqqummut tassunga qanoq inissisimaniarnersoq naluarpud. Taamani statsministeriusimasup tapiissuteqartarnikkut annikillisaaniarnermut sakkortuumik

¹ § 21, Namminersorneq pillugu Inatsi

² Nyrup truer Færøerne - artikel på dr.dk - 6. februar 2001 - <https://www.dr.dk/nyheder/indland/nyrup-truer-faeroerne>

oqariartuuteqarsimaneranik Danmark allatut isumaqalersimassanerluni? Danmark piffissami ikaarsaariarnermi aningaasatigut ikiuukkusussanerluni? Pissutsit taamaattut ilisimanginnatsigit piviusuuvoq.

Naalagaaffinngussagaluaruttali taiissutigineqartartut aammalu pisussaaffiit allaasinnaasut Danmark akisussaaffii sukkasuumik annikillisarneqarnissaat Danmark suli isumarigaat eqqoriakannerneqarsinnaavoq. Statsministeriusimasoq Lars Løkke Rasmussen Folketing inersuaani 2017-mi ima oqaaseqarpoq (Danskisuumiit toqqaannaq nutsigaaq):

”Kalaallit Nunaat namminiilivinneq anguppasuk innuttaaqataasut inatsisitigut illersugaanerannut inatsi naapertorlugu Danmark aningaasatigut tapiissuteqartarnera tamaat imaluunniit ilaannakortumik attatiinnarneqanissaa piumasaaqateqanngilaq. Eqqaasinnaavara naalakkersuisooqatigiissimasut – tamatumani ukioq 2000 uterfigaarput – Savalimmiut namminiilivinnissamut isumaqatiginninniarfiginerini ikaarsaariarnermi aningaasatigut isumaqatiginninniarnermi Naalagaaffiup aningaasatigut tapiissuteqartarnera ukiut sisamat ingerlanerini nungutinneqartussaasimmata. Maani nikorfaninni Kalaallit Nunaat siunissami namminiilivinnissaanut ikaarsarnermi illuatungaannaaniit isumaqatiginninniarmanerup inerneru oqaatiginiarsarissanngilara, taamanikkussamut pissutsit tigussaasut atuuttut aallaavigalugit ingerlanneqarumaarpoq, kisiannili Kalaallit Nunaata namminiilivinnerata kingunerani piffissap sivisuup ingerlanerani Naalagaaffiup aningaasatigut tapiissuteqartarnera imaluunniit suliassatigut ingerlatsiinnarnissaanik pissutsit takorluunngilakka”³.

Inissisimaffiilli nikeriarsinnaasartut qularutigineqassanngilaq, ilaannik sukkasuumik nikeriartqartarpoq. Statsministeriusimasup 2017-mi Folketingimut oqaaseqarnerata kingunerisaani Danmark pisortatigoortumik utaqqikatanneqarsimasumut pisariaqartumullu meeqqat misiliutaasimasunut utoqqatserpoq. 2017-mi pissutsit taakku pisinnaasimangillat. 2019-mi kingusitsigisumi Lars Løkke Rasmussen Danmark pisortatigoortumik utoqqatsernissaa pisinnaanngitsoq oqaatiginikuuaa⁴.

Pisut taakku Danmark nikeriarnissaanut takussutissiisimapput aammalu Kalaallit Nunaat Danmarkilu atassuteqarneranut ineriartorneq pisartooq takutitsipput.

Kalaallit Nunaat naalagaaffinngorusussagaluarpat Kalaallit Nunaat Danmarkilu akunnerminni inatsisilerinikkut, politikikkut aammalu aningaasatigut inissisimaneranut tunngatillugu Namminersorlutik Oqartussat Naalagaaffillu peqatigiillutik naatsorsuutigisassanik aaliangeeqatigiinnissaat Demokraatiit pingaartut isigaarput. Naalagaaffinngornissamut oqallinnermut itisiliinerusaaq, ilumorsaarnermik pitsaassutsimillu tunniussaqaassalluni.

Naalakkersuisut partiillu sinnerisa oqallinnermut immersuutissaat qilanaaraagut.

³ F22 Om en eventuel grønlandsk selvstændighed - debat i Folketinget den 23. maj 2017 - <https://www.ft.dk/samling/20161/forespoergsel/f22/beh1-101/forhandling.htm>

⁴ Kim aamma Løkke: Oqaluttuarisaanermi aatsaavissuaq nassuiaaneq, utoqatsertoqassanngilarli - Sermitsiaq.AG 27. februar 2019 - <https://sermitsiaq.ag/kl/kim-aamma-lokkeoqaluttuarisaanermi-aatsaavissuaq-nassuiaaneq-utoqatsertoqassanngilarli>